

קונטרס

יְמֵי הַתְּשׁוּבָה

יְעוֹרֵר וַיַּחֲזִק עַל נוֹרָאוֹת נִפְלְאוֹת יְמֵי אֱלֹהִים
הַקְדוֹשִׁים, אֲשֶׁר הֵם יְמֵי הַתְּשׁוּבָה, וּבְיָמִים אֵלֵינוּ
יְכוּלִים לַחֲזֹר בְּנֶקֶל בַּתְּשׁוּבָה, כִּי הֵם יְמֵי רְצוֹן
גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם. וְאֲשֶׁר מִי שֶׁמִּנְצֵל אֶת יָמָיו אֵלֵינוּ,
וְאֵז וְשָׁב וְרָפָא לוֹ.

בְּנוֹי וּמִיָּסָד עַל־פִּי דְבָרֵי
רַבֵּנוּ הַקְדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹרֵחַ הַגָּנוֹז וְהַצָּפוֹן
בּוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלֵאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקְדוֹשׁ, אֹרֵחַ נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיה
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ
וּמִשְׁלָב בְּפֶסוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמִאֲמָרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֶהר הַקְדוֹשׁ

הוֹבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֵב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אָדָם צָרִיף לְדַעַת, שְׁכָל יוֹם
וַיּוֹם בִּימֵי חַיָּיו הוּא יוֹם תְּשׁוּבָה, כִּי בְּכָל יוֹם יְכוּלִים
לְחַזֵּר בְּתִשְׁבּוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲבָל בְּיוֹתֵר צָרִיכִים לְהִזְהָר
לְחַזֵּר בְּתִשְׁבּוּבָה בַּחֹדֶשׁ הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא חֹדֶשׁ אֱלוּל, וּבִפְרָט
בַּעֲשָׂרַת יְמֵי תְּשׁוּבָה, כִּי אִזּוֹ אָדָם יְכוּל לְהִמָּתִיק מִמָּוֶה אֶת
כָּל הַדִּינִים, וְאֲשֶׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מְטַעֵה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה
הָעוֹלָם כָּלָל, וְחוֹזֵר בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלָמָה,
וּבִפְרָט בִּימֵי הַרְחָמִים וְהַסְּלִיחוֹת שֶׁהֵם יְמֵי הַתְּשׁוּבָה.
(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תשמו)

קונטרס ימי התשובה

א.

אהובי, בני היקר! עליך לדעת, שחדש אלול, הוא חֹדֶשׁ הַרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת, חֹדֶשׁ הַתְּשׁוּבָה, כְּשִׁיְהוּדֵי זוֹכָה וְחוֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה בְּחֹדֶשׁ זֶה, נִתְקַבְּלָת תְּשׁוּבָתוֹ בְּנֶקֶל יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה, אֵף שֶׁאֵין לָךְ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד נֶגֶד הַתְּשׁוּבָה, כִּי תִכְףּ-וּמִיד כְּשִׁיְהוּדֵי חוֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה, שׁוֹבֵר אֶת כָּל הַדִּלְתוֹת, עִם כָּל זֹאת יֵשׁ עוֹנוֹת חֲמוּרִים, שֶׁקָּשָׁה לְחֹזֵר עֲלֵיהֶם בַּתְּשׁוּבָה. כִּי חֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא פו'): עֲבֹר וְשָׁנָה נַעֲשֶׂה לוֹ כְּהִתֵּר; בֵּן אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת פַּעַם, פַּעַמִּים, עֶשְׂרִי, עֶשְׂרִים, מֵאָה וְכו', בַּר מִיָּנָן, עַד שֶׁשׁוֹכַח שֶׁזָּהוּ עוֹן, לְזֹאת קָשָׁה לוֹ מְאֹד לָשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה. אֲבָל הַחֹדֶשׁ הַזֶּה — חֹדֶשׁ אֱלֹל, הוּא חֹדֶשׁ הַתְּשׁוּבָה, וַיָּמִים אֵלּוּ נִקְרְאוּ "יָמֵי

הַתְּשׁוּבָה", אֲפֵלוּ שְׁאָדָם חָטָא כָּל הַחַטָּאִים שְׂבָעוּלָם, בַּחֲדָשׁ הַזֶּה מוֹעִילָה לוֹ תְּשׁוּבָה. לְזֹאת, אֱהוּבִי, בְּנִי הֵיכָר! רְאֵה לְקַחַת עֲצָמָךְ בִּיָּדֶיךָ, וְתַחֲזֹר בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְתַרְגִּיל עֲצָמָךְ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁזֶה הִיסוֹד בַּתְּשׁוּבָה. כְּמוֹ שְׁאוּמֵר הָרַמְבַּ"ם (פֶּרֶק א', הִלְכָה א' מֵהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה), שֶׁעָקֹר הַתְּשׁוּבָה זֶהוּ וְדוּי דְּבָרִים, שְׁאָדָם צָרִיךְ לְהַתְּוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלוֹמַר לוֹ כָּל מָה שֶׁעָשָׂה, וְלִשְׁפּוֹף לְבֹו לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, וְכָל הַמַּרְבֵּה לְהַתְּוֹדוֹת, הֵרִי זֶה מִשְׁבַּח. כִּי כֵּן אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹתֵר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'), שֶׁעַל-יָדֵי שְׁאָדָם חוֹטָא, הַחַטָּאִים נִכְנָסִים בְּתוֹךְ עֲצֻמוֹתָיו, וְזֶה הוֹרֵס אֶת חַיָּיו. רוּאִים בְּנֵי-אָדָם מְסֻתּוֹבְבִים מִמַּרְמְרִים, שְׂבוּרִים וְרְצוּצִים, וְאֵינָם יוֹדְעִים עַל מָה וְלָמָּה. אֲלֹא כְּשְׁאָדָם חוֹטָא, חָטְאוּ וְנִכְנָסִים בְּתוֹךְ עֲצֻמוֹתָיו, וְזֶה אֲשֶׁר מִמִּית אֶת הָרֶשַׁע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, כב): "תָּמוּתָה רֶשַׁע — רָעָה", הָרָעָה שֶׁעָשָׂה הִיא מְמִיתָה אוֹתוֹ. וְכִמְאֻמָּרָם ז"ל (פְּרִכּוֹת יח:): רֶשַׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים; כִּי בְּרִגְעַ שְׁאָדָם חָטָא בְּכָל מִינֵי חַטָּאִים וּפְשָׁעִים, הוּא הֶעָלִים וְהִסְתִּיר מִמֶּנּוּ אֶת אֲמִתּוֹת מַצִּיאוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, וְאֵינוּ זוֹכָה לְהַפִּירוֹ יִתְבָּרֵךְ פָּנִים אֶל פָּנִים, אֲלֹא נֶעֱשָׂה לוֹ חֲשֹׁף בְּחַיִּים, וּמֵר לוֹ מְאֹד, וְהוּא מְסֻתּוֹבֵב בְּדַכְּאוֹן עֵמֶק, וְהוּא שְׂבוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִשְׁעִיָּה נט, ב): "כִּי אִם עֲוֹנֹתֶיכֶם הֵיוּ מְבֹדְלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֶיכֶם הִסְתִּירוּ פָּנִים

מִכֶּם מְשֻׁמוֹעַ". אָכֵל בּוֹ בָּרָגַע שְׁמֵתְבוֹדֵד לְהַקְדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, וּמַדְבֵּר אֵלָיו בְּשֵׁפֶת הָאֵם שְׁלוֹ, וּמִתְוֹדֶה עַל
 אֲשֶׁר עָשָׂה, עַל-יְדֵי דְבוּרֵי הַיּוֹדִי, יוֹצְאִים הַעֲוֹנוֹת
 מֵעֲצָמוֹתָיו, וְזוֹכָה לְהַעֲשׂוֹת כָּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֲמִתַּת
 מְצִיאוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְלָכֵן, אֶהוּבִי, בְּנִי! אִם בְּנִי-אָדָם הָיָה
 יוֹדְעִים מַעֲלַת הַיּוֹדִי, שְׁאָדָם מִתְבוֹדֵד וּמִתְוֹדֶה לְהַקְדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, אָזִי הָיָה עוֹסְקִים בָּזָה תָּמִיד. כִּי כֹךָ אוֹמְרִים
 חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (תַּעֲנִית טו.): אָדָם שֵׁשׁ בִּידוֹ עֲבָרָה,
 וּמִתְוֹדֶה וְאִינוֹ חוֹזֵר בָּהּ, לְמָה הוּא דוֹמָה? לְאָדָם שֶׁתּוֹפֵס
 שְׂרָץ בִּידוֹ, שְׁאֶפְלוּ טוֹבֵל בְּכָל מִימוֹת שְׁבַעְעוֹלָם, לֹא
 עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה; הֵינוּ אֵף שְׁאָדָם מִתְוֹדֶה, צָרִיךְ לְקַבֵּל
 עַל עֲצָמוֹ לֹא לְחֹזֵר עַל הַשְּׁטִיּוֹת. לְזֹאת, מוֹבָא בְּסִפּוֹר
 ה'חֲנוּךְ' בְּמִצּוֹת וְדוּי, שְׁבָזָה שְׁאָדָם מִתְוֹדֶה לְהַקְדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, וּמִסְפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, בָּזָה מְגִלָּה אֶת
 טֵהַר לְבוֹ, שְׁבָאָמֶת מְאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֲלֵא לֹא הָיָה יָכוֹל
 לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וְחָטָא. וּבָזָה שְׁמַדְבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ,
 נִבְנִית אֲצִלוֹ הָאֱמוּנָה, וְזוֹכָה לְהַפִּיר אֶת הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ
 שְׁמוֹ. לְזֹאת, אֶהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עֲכָשׁוּ בִימֵי אֱלוֹל
 הַקְדוֹשִׁים, "יְמֵי הַתְּשׁוּבָה", רְאֵה לְשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה אֶל
 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּלְהִתְחַנֵּק מְאֹד. כִּי בַּעַל תְּשׁוּבָה
 צָרִיךְ חֲזוּק יוֹתֵר מִכָּלֶם, כִּי עֹבֵר וְשָׁנָה נַעֲשֶׂה לוֹ כְּהִתֵּר,
 וְנַעֲלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אוֹרוֹ יִתְבָּרֵךְ. עַד שֵׁשׁ בְּנִי-אָדָם,
 שֶׁהֵם כָּל-כֹּךָ שְׁבוּרִים וְרָצוּצִים, עַד שְׁנִדְמָה לָהֶם שְׁאָבֵד

מנוס ותקוה מהם. ובאמת אין דבר העומד בפני התשובה; אם אדם שב בתשובה בלב אמת, ואינו מסתפל על שום מניעה ומעכב שמונעים ומעכבים, אזי תשובתו מתקבלת לרחמים ולרצון לפני אדון כל. אבל עליך לדעת, שעקר התשובה, אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לה) — להשיב את הנשמה מהיכן שבאה. כי מה נקראת תשובה? אדם הוא חלק אלוק ממעל, נשמתו באה מעולם האצילות, ויורדה אל העולם הזה הנשמי והחמרי, ופה יש בחירה גדולה, ואדם רואה רק גשמיות, רק עביות, רק תאוות, רק מדות רעות, ונמשך אחריהם, ועל-ידי-זה הוא חוטא ועושה כל מיני מעשים רעים, אבל אם אדם מקבל על עצמו לשוב בתשובה אליו יתברך, עקר חזרה בתשובה — להשליך את עצמו בחזרה אליו יתברך, הינו להדביק נשמתו אל הקדוש-ברוך-הוא, שזה מה שכתוב (תקוני-זהר, תקון כא, דף מג:): ורקא דאזדריקת לאתר דאתנטילת מתמן; עקר שלמות התשובה — שיחזר מהיכן שבא, ומהיכן בא? מחכמה עלאה, מגלוי אלקות. לזאת עקר התשובה — שאדם יכניס תמיד בעצמו ובתוך חזיו את הקדוש-ברוך-הוא; הינו שעד עתה טמא מחשבתו, וחשב מחשבות זרות, הרהורים רעים, שהביאו אותו לחטאים מגנים, מעתה יטהר את מחשבתו. והזמן הוא דיקא עתה בחדש אלול. לזאת, אהובי, בני היקר! זכר

כִּי (דברים כג, טו): "הִי"ה אֱלֹקֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילֲךָ וּלְתַת אוֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ, וְהָיָה מַחֲנֶךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ"; כָּל יְהוּדֵי צָרֶיךָ לְהַעֲשׂוֹת מִשְׁכָּן לְשֹׁכֵנָה, צָרֶיךָ לְקַדֵּשׁ אֶת מִחוּ וְדַעַתוֹ לַחֲשֹׁב רַק מִהֲקָדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, צָרֶיךָ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עֵינָיו, שֶׁתִּסְתַּכְּלָנָה רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְכָל דָּבָר יֵרָאֶה רַק רוּחָנִיּוֹת אֱלֹקוֹת; כִּי בְּאֻמָּת אֵין שׁוֹם מְצִיאוֹת מִבְּלַעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחִיָּה וּמִהְיָה וּמְקִיָּם אֶת כָּל הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה עֵצָם אֱלֹקוֹת, וְאָדָם צָרֶיךָ לְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הָאֱלֹקוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. וְזוֹ שְׁלֵמוֹת הָאָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי שְׂיִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל כָּל הַבְּרִיָּאָה. וְזֶהוּ שְׁאוּמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן רנ"ד): הָעֵינַיִם הֵן גְּדוּלוֹת מְאֹד, וְרֹאוֹת תָּמִיד רוּחָנִיּוֹת, וְאָדָם צָרֶיךָ לְהִגִּיעַ לְמַדְרָגָה זוֹ לְזַכֵּךְ אֶת הָעֵינַיִם — לִרְאוֹת נִפְלְאוֹת פְּלֵאֵי הַבְּרִיָּאָה. וּבְאֻזְנִים יִשְׁמַע תָּמִיד אֶת קוֹל הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הַבְּרִיָּאָה (שִׁיחוֹת-הַר"ן, סִימָן נב), שֶׁכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֲקִים כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאָדָם צָרֶיךָ רַק לְהִטּוֹת אֲזָן אֶל מַה שֶּׁשׁוֹמֵעַ, וְאִם הָיָה מִטָּה אֲזָן, הָיָה שׁוֹמֵעַ אִיךָ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצַמֵּם עֲצָמוֹ מֵאֵין סוּף עַד אֵין תְּכָלִית, וּמְרַמֵּז לוֹ וְקוֹרָא אוֹתוֹ; כִּי הוּא יִתְבַּרֵּךְ קוֹרָא לְכָל אָדָם עַל-יְדֵי כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה. וְזוֹ מַדְרָגַת הַצְּדִיקִים, שֶׁכָּל-כֶּף דְּבוּקִים בּוֹ

יתברך, עד ששומעים את קול הקדוש-ברוך-הוא אפלו
בספורי הגויים, כמו שכתוב (תהלים צו, ג): "ספרו בגוים
כבודו", כי קול השם יתברך קורא וצועק ומרמו לאדם
שיתקרב אליו. ואדם צריך לטהר ולקדש את אפו, שלא
יהיה בכעס אלא באריכות אפים. כי כך אומרים חכמינו
הקדושים (זהר בראשית כז. ועין שבת קה:): כל הפועס כאלו
עובר עבודה זרה; כי כשאדם מאמין שהקדוש-ברוך-
הוא מנהיג את עולמו בהשגחה פרטית, ודבר גדול
ודבר קטן אינו נעשה מעצמו, אלא בהשגחת המאציל
העליון, אזי אף פעם אינו מתעצבן על השני, ואינו
בכעס על זולתו, אף שזולתו עושה לו צרות ויסורים,
אף שזולתו מקפח פרנסתו, עם כל זאת איננו כועס, כי
יודע שכל מה שקורה אתי מבעל בחירה זהו רק ממנו
יתברך, חטאתי, ועל-כן אני סובל מבני-אדם. כי כך
אומר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: כשאדם פוגם
במחשבה, מהרהר הרהורים רעים, עליו לסבל סבל
נורא מילדיו. כשאדם מניבל פיו ומדבר כל דבר אסור,
הוא סובל מאשתו. כשאדם עושה מעשים רעים, סובל
מבני-אדם. לזאת על האדם להאריך אף על כל אשר
עובר עליו, ולחזור בתשובה אליו יתברך, כשיש לו
צרות ויסורים מילדיו, מאשתו, משאר בני-אדם. על
אחת כמה וכמה באין ערך כלל, איך אדם צריך לשמור
על פיו, כי הפה הוא משכן השכינה. כמאמר רבנו ז"ל

(לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פד): הפה הוא השער והפֿתח להכנס אל הקדוש-ברוך-הוא. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי תרומות א, ד): "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", אל תקרי "ערות דבר" אלא "ערות דבור"; כי אם אדם מנבל פיו, הוא מגרש ממנו את השכינה. לזאת, בני היקר, עליך להעשות משפן לשכינה, לדבק עצמך בו יתברך. ומתי זהו הזמן? עתה בימי אלול הקדושים. על-כן להצילך ולתת אויבך לפניה, ראשי תבות: אלול; כי אם אדם חוזר עתה בתשובה ב"ימי התשובה" האלו, אזי הקדוש-ברוך-הוא מצילו מכל אויביו, שהם הקלפות והסטרא אחרא. כי כן אומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות גאוף, סימן כו): על-ידי הוצאת זרע לבטלה, בורא קלפות המתלבשים בבני-אדם מתנגדים וחולקים עליו, ועושים לו יסורים; הינו כשאדם חוטא בפגם הברית — הוצאת זרע לבטלה, הקלפות הללו מתלבשות בו, והן מצערות אותו. לזאת אם אדם שב בתשובה על החטא הזה בימי אלול הקדושים, זוכה לעשות התעוררות הן בעצמו והן בזרעו. ועל-כן (דברים ל, ו): "את לבבך ואת לבב זרעך", גם-כן ראשי תבות אלול. וכמאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קמא), שבימי אלול הקדושים יכולים לתקן את פגם הברית. לזאת, אהובי, בני היקר, תזכיר לעצמך במה שחטאת עד עתה, ותשוב בתשובה

שְׁלֵמָה אֱלִיּוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל-יְדֵי שְׁתַּדְּבָר אֱלִיּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכָל
אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ תִּבְקֶשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵין לְךָ
אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. רֹאִים בְּנֵי-
אָדָם שְׂכָל-כָּךְ חוֹשָׁשִׁים מִהַזִּילָת, וְהֵלֵא מֶה כָּבֵד יָכוֹל
לַעֲשׂוֹת לָכֶם, הִנֵּה הַזִּילָת מְצַעֵר אֶתְכֶם, מְצִיק לָכֶם,
מַדְבִּיר עֲלֵיכֶם, וְהִנֵּה הוֹלֵךְ לִישָׁן וְלֹא קָם כָּלֵל, אִם-כֵּן
לָמָּה חֲשַׁשְׁתֶּם מִמֶּנּוּ? ! לְזֹאת, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, תּוֹצִיא
בְּנֵי-אָדָם מִחַיִּיךָ הַפְּרִטִיִּים. מִדּוּעַ לֹא תִזְכֹּר, כִּי "שְׁוֹא
תִשׁוּעַת אָדָם" (תהלים ס, יג), אָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹרָךְ, אֵלֹא
לְקַלְקֵל לְךָ. רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר (שיחות-ה"ר ז"ן, סימן פ'), שְׂבָנִי-
אָדָם הֵם יוֹתֵר מוֹנָעִים מִהַיָּצֵר הָרָע, כִּי הַיָּצֵר הָרָע הוּא
רַק כְּפִי כַּחוֹת הָאָדָם, כִּי אֵין נוֹתֵנִים לָאָדָם יָצֵר הָרָע
יוֹתֵר מִכַּחוֹתָיו, אֲבָל אָדָם כָּלוּל מְכֹל הָעוֹלָמוֹת, לְזֹאת
יָכוֹל לְהַכְשִׁיל בְּנֵי-אָדָם יוֹתֵר מִהַיָּצֵר הָרָע. בְּעֵבוֹר זֶה
אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כ"א, סִימָן ה'):
גָּדוֹל הַמַּחֲטִּיאֵו יוֹתֵר מִן הַהוֹרְגוֹ, שֶׁהַהוֹרְגוֹ — הוֹרְגוֹ
בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַמַּחֲטִּיאֵו מוֹצִיאֵו מִהָעוֹלָם הַזֶּה וּמִהָעוֹלָם
הַבָּא. עַד כְּדֵי כָךְ, רַחֲמָנָא לִישְׁזַבֵּן, מְסַגֵּל אָדָם לְהוֹרִידָךְ
לְשֹׂאוֹל תַּחֲתִית וּמִתַּחֲתָיו. אָנוּ עֲדִים לְאֲשֶׁר קוֹרָה הַיּוֹם,
הָעֶרֶב-רַב מִתְעַרְבִּים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמִסִּיתִים
וּמְדִיחִים נֶגֶד הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, נֶגֶד כָּל הַקְדוֹשׁ לְעַם
יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד הַחֲנוּף הַתּוֹרָנִי, נֶגֶד הָאֱמוּנָה בְּהַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, וְעַלֵּינוּ לְהַזְהֵר מֵהֶם מְאֹד. וְכָךְ אָמַר דָּוִד

המלך (תהלים קטז, יא): "אני אמרתי בחפזי כל האדם כזב"; האדם הוא שקר אחד גדול, וצריכים להשמר ממנו. ומהי העצה בחזרה בתשובה? לזכות להתקרב אל הצדיק, כי הצדיק דבוק בעולמות העליונים, ואין לו כבר שום מחשבה אחרת, הוא דבוק רק בהקדוש-ברוך-הוא, ורק ממנו צריכים לקבל עצה, כי כך אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'), שעצת הצדיקים היא "כלה זרע אמת" (ירמיה ב, כא), עצה מעולם הבא. ועצת רשעים היא עצה של זבל ונאוף, שקוץ ותעוב, ומוליך אותך שולל לשאול תחתית ומתחתיו; כי הרשע נמצא בתוך הזבל ואתה שואל ממנו עצה, אזי מוליךך בזבל שלו, ומכניס אותך לפח יקוש, וצריכים להשמר מאוד מאוד מהבל פיו. כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מג), שסכנה אפלו לשמע הדבורים של הרשע, כי הבל פיו מכניס הרהורים רעים בבן-אדם. הבל פי הרשע מכשיל את האדם, כמו שכתוב אצל בלעם (במדבר לא, טז): "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם" — על-ידי דבור של בלעם נכשלו בפגם הברית; לזאת צריכים לברח מרשעים ארורים, שמסיתים יומם ולילה נגד הקדוש-ברוך-הוא ונגד כל הקדוש לעם ישראל, וצריכים לרוץ אל הצדיקים, אשר דבוקים בו יתברך, וחיים יותר בעולם הבא מבעולם הזה, ויודעים מה חשוב למעלה, כל מחשבתם היא רק

העולם הבא, תמיד מדברים מהקדוש-ברוך-הוא, רק מה קורה בשמים, מה חשוב בשמים. וזה עקר חזרה בתשובה שזוכים לבא אל הצדיק ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כהוא זה; אשר זו שלמות התקרבות אל הצדיק, שאדם צריך לבטל שכלו, ולהבין שאינו מסוגל להבין דברי הצדיק, כי כיצד אבינו, בשעה שפגמתי במחי, והרהרתי הרהורים רעים ימים ושנים, ראשי מלא זבל, העינים מלכלכות, האף שלי מלא פֶּעַם ורציחה, הפה שלי מלכלך, וכיצד אבין את הצדיק שהוא כלו כלול באלקות? ! אם אדם עושה חשבון הנפש כזה, אף פעם לא ידבר על צדיק קדוש הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, שמגיל קטנות נתק מחשבתו לגמרי מהעולם הזה, ורק חושב ממנו יתברך, ומיחד יחידים, עיניו אינן מסתכלות על הבלי העולם הזה רק על רוחניות אלקות, אפו אינו בכעס, יש לו סבלנות לכלם, סבלנות של ברזל, פיו מדבר רק מהקדוש-ברוך-הוא, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לד'), שהצדיק נקרא מלאפום על שם מלא-פום, שפיו מלא מאלקות. כי אלו הם כל דבורי הצדיק — רוחניות אלקות. על-כן איך בני-אדם שפלים ונבזים כמנו יכולים להבין את הצדיק? ! וההכרח שתהיינה עליו קשיות, כמאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן נב), שההכרח שתהיינה על צדיקים קשיות ויחלקו עליהם, כי איך אדם יבין את

הצדיק? ! אתה מלא חטאים ועוונות, אתה גוש עפר, טפה סרוחה, איך תבין רוחניות חיות אלקות? ! אלא אם אדם מכיר מקומו, שזה אחד מהמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות, פרק ו'), אז יכול לקבל מהצדיק; כי אי אפשר לקבל ממנו אלא כשמשליכים את השכל והדעת לגמרי, כמאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קכג); אבל אם יש לאדם עדין שכל עצמי, הוא רחוק מהצדיק. לזאת רואים שכל אלו שנפגמו בברית, ובפרט בחטא המגנה של הוצאת זרע לבטלה, הם חולקים על הצדיקים ומדברים עליהם. על-כן אם רואים אדם מדבר על הצדיק, צריכים לדעת שהוא פגום, כי כף אומרים חכמינו הקדושים (תענית ז'): כל אדם שיש לו עזות פנים, בידוע שנכשל בעברה. ודוד המלך אומר (תהלים נה, כא): "שלח ידו בשלומי — חלל בריתו"; זה הסימן לידע אם הוא פגום בברית ומחו חתיכת זבל ולכלוך — אם מדבר על הצדיק. לזאת, אהובי, בני היקר, ראה לחזר בתשובה שלימה, ואל תירא מיום המות, אסור שיום המיתה יפחיד אותך, אדרבה זה יהיה תמיד לפני עיניך, שיום אחד אתה עוזב את העולם הזה, ואתה חוזר אל הקדוש-ברוך-הוא. ואם תחזר כבר עכשו אליו יתברך, כבר עכשו תתחיל לדבר אל קונך, באשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, ותמשיך את הקדוש-ברוך-הוא לתוך חייך,

לא תירא מיום המות, כמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן כא): מה ההפרש בין פה לשם? רק בד' אמות. עתה אני מסתובב בזה העולם, ואחר-כך אהיה קבור בד' אמות של קברי. וכל זה מצד הגוף, אבל מצד הנשמה אין הפרש אם אני מסתובב עכשו או אחר-כך, כי הנשמה היא חלק אלוהי ממצעל, רוחניות אלקות, ומי שמדבק עצמו לגמרי בו יתברך, אינו מפחד משום דבר, כי העקר זה הנשמה, שצריכה להיות נקייה. וזהו הזמן — ימי אלול הקדושים, בעבור זה (שמות ו, ז): "וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם", ראשי תבות אלול; הינו שבחדש הזה הקדוש-פרוץ-הוא לוקח אותנו לעם, בוחר בנו שנוזקה לקבל על עצמנו על מלכות שמים. לזאת, אהובי, בני היקר! ראה להתחזק בכל מיני אפנים שבעולם, ובשום פנים ואפן אל תשבר, כי עקר שלמות התשובה, שאסור לאדם להשבר בכל המצבים שעוברים עליו, ואם הוא מתחזק ומחזיק מעמד, אזי זוכה שנמחלים לו כל עוונותיו, אשרי לו!

ב.

בני ובנותי היקרים! ימי אלול הם "ימי תשובה", הם ימי רצון, שהקדוש-פרוץ-הוא מקבל את תשובת האדם בקלות, אף שהקדוש-פרוץ-הוא אב הרחמן

וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּת כָּל חַי כָּל הַשָּׁנָה, וּמִצָּפָה וּמִחֲכָה שְׁנוּזָה
 לַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה כָּל יוֹם וַיּוֹם מִיְמֵי הַשָּׁנָה, אָבֵל יְמֵי אֱלוֹל
 הַקְּדוּשִׁים הֵם יְמֵי רָצוֹן, "יְמֵי תְּשׁוּבָה", שָׂאוּ הַקְּדוּשִׁים-
 בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא כְּבִיכּוֹל בַּחוּץ, בְּבַחֲיִנַת (קִהְלַת ה, ח):
 "מֶלֶךְ לְשֹׁדָה נֶעְבֵּד"; כְּבִיכּוֹל הַקְּדוּשִׁים-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא
 בַּשֹּׁדָה, שָׂאוּ אֶפְלוּ פְּשׁוּטֵי עַם, אֲכָרִים, יְכוּלִים לִפְגֹּשׁ אֶת
 הַמֶּלֶךְ, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל חֲפָצִים וּרְצוֹנִים. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי
 הַיְּקָרִים! בָּאוּ וּנְנַצֵּל אֶת הַיָּמִים הָאֵלֶּה יְמֵי אֱלוֹל
 הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהַנְּבִיא אוֹמֵר (יִרְמְיָה לֹא, לֵד): "כִּי אֶסְלַח
 לְעֹוֹנֹתָם וְלִחַטָּאתָם לֹא אֶזְכֹּר עוֹד"; שֶׁזֶּהוּ רֹאשִׁי תְּבוּת
 אֱלוֹל; כִּי בִיְמֵי אֱלוֹל, אִם אָדָם שָׁב בַּתְּשׁוּבָה, הַקְּדוּשִׁים-
 בְּרוּךְ-הוּא סוֹלֵחַ עַל עֲוֹנוֹתָיו וְחַטָּאוֹ, וְאֵינוֹ זוֹכֵר עוֹד.
 לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! זְכְּרוּ הַיֵּטֵב, אֲשֶׁר יָמִים אֵלֶּה
 נִקְרָאִים יְמֵי רָצוֹן, כִּי מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלָה לְשָׁמַיִם לְקַבֵּל אֶת
 הַלּוּחֹת אַחֲרֵי שֶׁחָטְאוּ בַּחֲטָא הָעֶגְלָה, אֲשֶׁר הָיָה הַחֲטָא
 הַכִּי חָמוּר, שֶׁהָיָה כָּלוּל מִעֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת
 וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים (מִדְּרַשׁ תַּנְחוּמָא, כִּי תִשָּׂא), עַם כָּל זֹאת מִשֶּׁה
 רַבְּנוּ פָּעַל אֲצֵל הַקְּדוּשִׁים-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁיִּמְחַל לָעַם יִשְׂרָאֵל,
 אֶפְלוּ עַל חַטָּאִים חֲמוּרִים כָּאֵלֶּה. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי
 הַיְּקָרִים! עֲכָשׁוּ בִּ"יְמֵי תְּשׁוּבָה", עֲלִינוּ לְקַחַת אֶת
 עֲצֻמָּנוּ בְּיָדִים, וְלַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַקֵּר
 הַתְּשׁוּבָה זֶה תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנְּבִיא (הוֹשֵׁעַ יד, א): "קָחוּ
 עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה'"; אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים

(שמות רבה, פרשה לח, סימן ד'): אָמַר הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִכֶּם אֲלֹא דְבָרִים; הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֶה מֵאֲתָנוּ רַק שְׁנֹדֵבֵר אֵלָיו, וְנִסְפָּר לוֹ כָּל מֵה שְׁמַעִיק לָנוּ, כָּל אֲשֶׁר חֲטֵאנוּ וְעָבַר עָלֵינוּ. וְאֵף שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ אֶת הַכֹּל, עִם כָּל זֹאת זֶה עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּשׁוּבָה, שְׁאָדָם יִתְוֹדֶה עַל חֲטָאָיו. וְכֵן אוֹמֵר הַרְמָב"ם (הלכות תשובה, פֶּרֶק א', הַלָּכָה א'), שְׁעֵקֶר הַתְּשׁוּבָה זֶה וְדוּי דְבָרִים, שְׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְוֹדוֹת עַל פִּשְׁעָיו, וְכֹל הַמְרָבָה לְהִתְוֹדוֹת, הֵרִי זֶה מִשִּׁבְחָת. וַיֵּמָּה הַסֵּפָה שְׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְוֹדוֹת? כִּי עַל-יְדֵי שְׁאָדָם חוֹטֵא, נִעָלָם מִמֶּנּוּ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְכִמְאֹמֶר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטִי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, עוֹנֵנוֹתָיו נִכְנָסִים לְתוֹךְ עֲצָמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל לב, כז): "וַתְּהִי עוֹנוֹתָם [חֲקוּקָה] עַל עֲצָמוֹתָם"; אֲבָל כְּשֶׁמִּתְוֹדֶה — יוֹצֵאִים חֲטָאָיו מֵעֲצָמוֹתָיו, וְזוֹכֶה לְגִלּוֹי אֱלֻקוֹת. אוֹמֵר ה' חֲנוּךְ' (פֶּרֶשֶׁת נִשָּׂא): בְּרָגַע שְׁאָדָם מִתְוֹדֶה, בְּזֶה מֵרָאָה שְׁמֵאֲמִין בְּהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אַחֲרֵת לֹא הָיָה מִתְוֹדֶה; נִמְצָא, שֶׁהוּדוּי דְבָרִים זֶה עֵצֶם הַתְּשׁוּבָה, לְפִי דְבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁאוֹמֵר שְׁצָרִיךְ לְהִתְוֹדוֹת, כְּדִי לְהוֹצִיא אֶת הָעֲבֵרוֹת מִהָעֲצָמוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִמְּשִׁיךְ אוֹר אֱלֹקִי, שִׁירְגִישׁ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֻקוֹת וְאֱלֻקוֹת זֶה הַכֹּל.

לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! עֲתָה הוּא הַזְּמַן

להתחזק בַּיחַד וּלְחֹזֵר אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי חֲזָרָה
 בַּתְּשׁוּבָה הֵינּוּ לָשׁוּב אֶל הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְלֹא לְחֹזֵר
 אֶל בָּשָׂר וָדָם, אוֹ לַעֲשׂוֹת מְצִיאוֹת מִבָּשָׂר וָדָם, כְּאֵלוֹ
 הַדֶּרֶךְ שֶׁלּוֹ טוֹבָה וְאַחֲרֵת אֵינְנָה טוֹבָה, הַהֲנַהֲגָה שֶׁלִּי
 טוֹבָה וְשֶׁל זֹלָתִי לָאוּ, הַכֹּל שְׁטִיּוֹת וְקַטְנוּנִיּוֹת, הַפְּאוֹת
 מִהֶסֶתֶת הַיֵּצֵר, הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת
 יִשְׂרָאֵל; כִּי בָּרָגַע שְׁאֲדָם חֲזָר בַּתְּשׁוּבָה, עָלָיו לְחֹזֵר רַק
 אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְאִיךָ נִכָּר שְׁאֲדָם חֲזָר בְּאַמֶּת בַּתְּשׁוּבָה? אִם
 נִכְנָסָה בּוֹ אֱהָבָה לְאַהֲבָא אֶת כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, סִימָן
 שֶׁתְּשׁוּבָתוֹ אֱמֶתִית. כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶחָד בְּתַכְלִית
 הָאַחֲדוּת, כְּמוֹ-כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן אֶחָדוּת אַחַת, וְכִמוֹ
 שְׁאֲנוּ אוֹמְרִים (בְּתַפְלֵת הָעֲמִידָה שֶׁל מִנְחַת שַׁבָּת): "אַתָּה אֶחָד
 וְשִׁמְךָ אֶחָד וּמִי כְּעִמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצֶךָ";
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא תַכְלִית הָאַחֲדוּת שְׁאִין בִּלְעָדָיו כָּלִל
 וְהַכֹּל אֱלֻקוֹת, וְכִמוֹ-כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בְּנִים אַתֶּם
 לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם", הֵם בְּתַכְלִית הָאַחֲדוּת, רַק מְרַב
 עֲוֹנוֹת שְׁאֲדָם חוּטָא, הוּא מִתְרַחֵק מִפָּנָיו יִתְבָּרֵךְ, עַד
 שֶׁנִּעְלָם וְנִסְתָּר מִפָּנָיו הָאוֹר אֱלֹקִי, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה
 פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁאֲחָד אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת
 הַשָּׁנִי, וְכָל אֶחָד צוּעֵק, שָׂרֵק וְדָכּוּ אֶמֶת, רַק מִפְּלִגְתּוֹ
 וְקִבּוּצָתוֹ הֵן הָאֱמֶת, וְכָךְ גּוֹרָמִים צָרוּת זֶה לָזֶה; כִּי כֵן
 מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (יִלְקוּט עֲמוּס תַּקֻּמַּח): בְּנֵהג שֶׁבַע עוֹלָם אָדָם

נוטל אגדה של קנים, אין יכול לשכרן בבת אחת, אבל אחת אחת אפלו תינוק יכול לשכרן, וכן אתה מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיעשו אגדה אחת; הינו אם יש אחדות בין נשמות ישראל, שום אמה ולשון אינם יכולים להזיק לעם ישראל. מתי יכולים להזיקם? כשיש פרוידים ביניהם. ומדוע יש פרוידים ביניהם? רק מחמת החטאים והפשעים שחוטאים, שאז נעלם ונסתר מהם האלקות לגמרי, ומזה בא, שאחד מדבר על השני, אחד רב עם השני, שזהו החטא החמור ביותר; כי עקר השלמות, שתהיה אחדות בין נשמות ישראל, שיאהבו זה את זה. לזאת, בני ובנותי היקרים! זה הסימן אם חזרתם כבר בתשובה אמיתית — כשאין לכם בלב שום שנאה ושום טינה על שום בר ישראל, כי כל זמן שיש לאדם איזו שנאה על מישהו, סימן שהוא עדין נפרד מהקדוש-ברוך-הוא, אשר זה בא מחמת עוונות. על-כן דיקא עתה בימי אלול, "ימי התשובה", עלינו לקבל על עצמנו לאהב זה את זה, לעזר זה לזה. וזה יהיה הסימן ששבנו בתשובה; וככל שנאהב עוד ועוד יהודי, בזה אנחנו מתקרבים יותר ויותר אל הקדוש-ברוך-הוא, וככל שאנו מתקרבים יותר אל הקדוש-ברוך-הוא, אנו אוהבים יותר את עם ישראל. ולכן זה הסימן האמיתי לידע אם אדם כבר זכה לשוב בתשובה — אם אין לו טענות על שום בר ישראל, רק אוהב את כל אחד;

אשרי האדם הזוכה להגיע למדרגה זו! ואל תחשבו שזו מדרגה קלה; כי טבע האדם שהוא מלא שנאה וקנאה, ואינו יכול לסבל את זולתו, אשר זה בא מחמת רב עוונותיו. ולכן אם אתם רואים בני-אדם שונאים זה את זה, סימן שהם מלאים חטאים ועוונות, מלאים קלפות והסתרות, בר מינן, ועדין רחוקים הם מאד מאד מתשובה, אבל אם תראו שבני-אדם מתחילים לאהב זה את זה, ועוזרים זה לזה, בסימן שהם בעלי תשובה אמתיים. כי לא יתכן שאדם יאהב את הזולת, אלא כשנדבק באין סוף ברוך הוא, אוהב את הקדוש-ברוך-הוא בתכלית האהבה, אינו יכול להפריד ממנו יתברך, וזה מביאו שיאהב את כל בר ישראל. לזאת, בני ובנותי היקרים! ראו לשוב בתשובה עתה בימי אלול הקדושים, ימי רצון, שמשה רבנו עלה לשמים לקבל לוחות שניים, לתקן מה שפגמנו בעגל, שהיה כלול מהחטאים החמורים ביותר: עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, ומה גם שמביא לנו תקנה, שאפלו על עוונות חמורים כל-כך — מועילה תשובה, על אחת כמה וכמה אלו האנשים, שעדין לא חטאו בחטאים מגנים ומגשמים כאלו, בודאי גם להם מועילה תשובה. לכן, בני ובנותי היקרים! הבה נתחזק ביחד, ונתחיל לאהב את כל בר ישראל, ונשבח את כל אחד ואחד, כי הקדוש-ברוך-הוא מאד מאד רוצה שעם ישראל

יחזיקו עצמם ביחד. וכך אומרים חכמינו הקדושים (ויקרא כה, פ' פ' ב', סימן ה'): אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה, כל מה שאתה יכול לשבח את ישראל — שבח! לגדלן ולפארן — פאר! כי אצלו יתברך חשוב עד מאד כשמשבחים ומפארים את בניו הקדושים. וזה הסימן שאדם באמת חזר בתשובה — כשיש בו אהבת ישראל, ורוצה לעזור לכל יהודי בלי יוצא מן הכלל; כי באמת 'מי כעמך ישראל', הקדוש-ברוך-הוא אין לו מה להתבייש עם נשמות ישראל, אשר עברו סבל כזה בגלות, ואף-על-פי-כן החזיקו מעמד, והתחזקו באמונה פשוטה במשך כל אלפים שנות גלותם ולא נשברו; כי רק הגוף הלך בגלות, אבל הנשמה אף פעם לא גלתה, והראיה, שלמרות מה שעבר על נשמות ישראל — כמה מיתות משנות, כמה שמדות, כמה הריגות, רציחות ושרפות עברו, נמחקו קהלות קדושות, מאות ואלפים במספר, ועם כל זאת, תמיד כשרק השתקמו נשמות ישראל, כבר בנו מחדש בתי כנסיות ובתי מדרשות, תלמודי תורה, מקוואות, והחלו שוב לחנך את הילדים על יסודות האמונה הפשוטה. על-כן אין להקדוש-ברוך-הוא להתבייש בעם ישראל, אדרבה אין לו יתברך אמה כזו כיששראל, ולכן התשובה תלויה בנו, אם נתחיל לאהב את כל בר ישראל ולעזור, בזה תקבל תשובתנו לרחמים ולרצון לפני אדון כל.

וּחֲכַמֵּינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כֹּט): אָמַר
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אֱלֹהֵי אֲנִי עַל כָּל הָעוֹלָם,
 אָבֵל לֹא יַחֲדָתִי שְׁמִי אֶלָּא עֲלֵיכֶם, אֵינִי נִקְרָא אֱלֹהֵי
 הָעֶכָּוִ"ם אֶלָּא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁרְה
 שְׂכִינָתוֹ עַל כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, וְנִקְרָא 'אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל', וְגַם
 הַגּוֹיִים יוֹדְעִים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הוּא הָעַם הַנִּבְחָר. לְזֹאת,
 בְּנֵי וּבָנוֹתֵי הַיְּקָרִים! עֲכָשׁוּ בִּ"ימֵי הַתְּשׁוּבָה" עָלֵינוּ
 לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד לְדַבֵּר אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 וּלְשַׁפֹּךְ אֶת הַלֵּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל
 רֵעֵהוּ וְהֵבֵן אֶל אָבִיו, בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת, כָּל אֶחָד
 בְּשִׁפְתַּי הָאֵם שְׁלוֹ; לִילֵךְ לְשַׁעַר הַשָּׁמַיִם, וּלְשַׁפֹּךְ שִׁיחַ
 וּתְפִלָּה, אוֹ לִילֵךְ לְקַבְּרֵי הַצַּדִּיקִים בְּיָמִים קְדוּשִׁים אֵלֶּי
 "יְמֵי הַתְּשׁוּבָה", שָׂאז הַתְּפִלוֹת מְאֹד מְקַבְּלוֹת, וּכְשִׁיְהוּדֵי
 בָּא אֶל שַׁעַר הַשָּׁמַיִם, וְשׁוּפָךְ לְבוֹ לִפְנֵי יִתְבָּרֵךְ, אֵינְכֶם
 יְכוּלִים לְתַאֵר וּלְשַׁעַר אֵיזוֹ זְכוּת זוֹ?! אֵיזוֹ מַעֲלָה
 וּמִדְרָגָה הִיא זוֹ?! כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל קַבְּרֵי צַדִּיקִים, זְכוּתָם
 תִּגָּן עָלֵינוּ, וְאֵין אַתֶּם יְכוּלִים לְתַאֵר וּלְשַׁעַר כָּלֵל, אֵיךְ
 הַתְּפִלוֹת מְתַקְבְּלוֹת שֵׁם לְרַחֲמִים וּלְרַצוֹן. לְזֹאת, עֲשׂוּ
 מַה שֶׁתַּעֲשׂוּ, הַעֲקֹר תַּחֲזֹרוּ בַּתְּשׁוּבָה שְׁלָמָה לְהַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, וּתְבַקְשׁוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ שְׂיִמְחַל עַל עֲוֹנוֹתֵיכֶם
 וּפְשָׁעֵיכֶם, וְאִז תֵּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שִׁיעֲשֶׂה עִמָּכֶם. כִּי
 הַכֹּל תָּלוּי בְּפִי תְּשׁוּבַתְכֶם, כִּי הַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לִהְיוֹת
 אֲמִתִּית בְּלִי שׁוּם מַחֲשָׁבָה חִיצוֹנִית. וְכִיצַד תִּזְכּוּ לִידַע

שאתם בעלי תשובה אמתיים? אם תתחזק בכם אהבת ישראל, ותרצו לעזר לכל פר ישראל, סימן שתשובתכם התקבלה. לזאת, בני ובנותי היקרים! חזרו בתשובה בימי אלול אלו, ב"ימי התשובה" האלו, והקדוש-ברוך-הוא יקבלכם באהבה, וימשיך עליכם את כל ההשפעות הטובות.

ג.

בני ובנותי היקרים! עליכם לזכור, שהקדוש-ברוך-הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ובתוך כל עלמין, ואין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל. וכמאמרם ז"ל (חלין ז:): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם-כן מכריזין עליו מלמעלה; אדם אינו מקבל מכה קטנה באצבעו הקטנה מבלי שהכריזו על כך בשמים; אם תכניסו ידיעה זו בלבכם ובדעתכם, תחיו בצורה אחרת, כי תדעו שאין קורה מאומה בלעדי השגחתו יתברך הפרטית. וכן אומרים (יומא לח:): אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת במלכות חברתה אפלו כמלא נימא; אחד אינו יכול להזיק לזולתו בלי רשותו יתברך. אם תחזירו בלבכם ידיעה זו, זו נקראת חזרה בתשובה; כי כשאדם נכלל לגמרי באין סוף ברוך הוא, ואינו רוצה כלום רק אותו

יתברך, זה סימן שחזר בתשובה. והזמן להגיע לזה הוא רק עתה בימי אלול, ימי רצון, שמשה רבנו עלה לשמים לתקן מה שקלקלנו בעבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים. לזאת, בני ובנותי היקרים! עקר חזרה בתשובה, זהו רק להכיר את בורא העולם ולדבר אליו. ותעזבו את כל השטיות שרוצים להדביק בכם, להסית אתכם כאלו כל אחד יודע לפתע עתידות, בשעה שהקדוש-ברוך-הוא אמר לנו בפרוש (דברים יח, יג): "תמים תהיה עם הוי"ה אלקיך", ואומר על זה רש"י הקדוש: התהלך עמו בתמימות, ולא תחקר אחר עתידות, [אלא כל מה שיעבר עליך, תקבל בתמימות], ואז תהיה עמו ולחלקו, שזה עקר חזרה בתשובה. וכמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לה): מהי חזרה בתשובה? "זרקא"! דאזדריקת לאתר דאיתנטיילת משם; שאדם צריך לזרק עצמו בחזרה להיכן שבא. ומהיכן בא? מהחכמה. ומי זה החכמה? הקדוש-ברוך-הוא. לזאת חכמה הם אותיות: כח-מה, שעל האדם לזכר שפחו כלום לגבי אין סוף ברוך הוא. וזה עקר החכמה, שידע שאין לו חכמה, כי "תכלית הידיעה — שלא גדע". וכשאדם יודע שאין לו כלום רק את הקדוש-ברוך-הוא, זה נקרא חזרה בתשובה. לזאת, בני ובנותי היקרים! אל תחיו באשליות, ואל יגידו לכם כל מיני עתידות של הבלי הבלים שאי אפשר להוכיח,

אֵלָא הַכְּנִיסוּ בְּתוֹכְכֶם אֱלֻקוֹת, שְׁוֵה יְכוּלִים לְהוֹכִיחַ, כִּי בְּלַעֲדֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא הָיִינוּ חַיִּים כְּרַגַּע; אִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹצִיא מֵאֲתָנוּ אֶת הַחַיּוֹת, אָנוּ נִשְׁאָרִים כְּדוֹמָם; עַל-כֵּן זָכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁכָּל הָעוֹנוֹת שְׂאָדָם חוּטָא, הֵם מַעְלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמַכְסִּים אֶת הָאֱלֻקוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּבְּרִיאָה, וְלִכֵּן בְּגִי-אָדָם סוֹבְלִים סָבֵל כָּל-כָּף גָּדוֹל, שְׂאִינָם יוֹדְעִים לָשִׁית לַעֲצָמָם עֲצָה, וּמְרִים לָהֶם הַחַיִּים. כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים שְׂאָדָם סוֹבֵל בַּחַיִּים, הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ גִלּוּי אֱלֻקוֹת, אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין וּבְתוֹךְ כָּל עֲלָמִין, לֹא הָיָה סוֹבֵל שׁוּם דָּבָר, אֵלָא בּוֹרַח אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְאֵל יִדְעָה זֶה יְכוּלִים לְהַגִּיעַ דִּיקָא בִּימֵי אֱלוּל. לְזֹאת אוֹמֵר הַנְּבִיא (יִרְמְיָה יא, ד): "וְהָיִיתֶם לִי לְעַם וְהָיִיתִי לָכֶם לְאֱלֹקִים", רָאשֵׁי תְבוֹת: אֱלוּל; יְמֵי אֱלוּל הַקְדוּשִׁים הֵם "יְמֵי הַתְּשׁוּבָה". וְעַקֵּר הַתְּשׁוּבָה לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. עַל-כֵּן אִזּוּ יְכוּלִים לִרְאוֹת שְׂאֲנַחְנוּ מֵאֲמִינִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאָנוּ הָעַם שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ אֲבִינוּ; כִּי בַּחֲדָשׁ הַזֶּה נִתְקַיֵּם (יִחְזָקְאֵל יח, לא): "וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם וְנִתַּתִּי לָכֶם לֵב חֲדָשׁ", רָאשֵׁי תְבוֹת אֱלוּל. "יְמֵי הַתְּשׁוּבָה", שֶׁנִּטְהָרִים בָּהֶם מִכָּל הַגִּלּוּלִים שֶׁנִּדְבָּקוּ בָּנוּ כָּל הַשָּׁנָה. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! חֲדְלוּ מִכָּל אֱלוֹ דְּבָרֵי הַשָּׁטוֹת, חֲזִינוֹת וַעֲתִידוֹת, אֵין לָנוּ רַק אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעֲלִינוּ

לילך עמו יתברך בתמימות ובפשיטות בלי שום חכמות, לדבר אליו יתברך ולבקשו כל צרכינו. ואם תכניסו בעצמכם אמתת מציאותו יתברך, תהיו הכי מאשרים, ולא תצטרכו כלום רק את הקדוש-ברוך-הוא בעצמו. על-כן חמלו על נפשכם, ועזבו את כל השנאה והקנאה, התחרות והכבוד, שאתם רצים אחריהם כל השנה. ובספר החנוך מסביר במצות 'לא תקם' — מדוע אסור לנקם בשני? כי עקר הנקמה באה רק מכפירות ואפיקורסות, שאדם נפל בדעתו וחשב שזולתו עשה לו רע, ועתה רוצה לנקם בו, ולהשיבו כפי שעשה. אבל אם אדם יודע שהכל זה אלקות ואלקות זה הכל, וכל אשר קורה עם האדם ברוחניות ובגשמיות זהו רק ממנו יתברך, לא שיך שישנא את הזולת, כי הזולת הוא רק שליחו יתברך, ומה שיך לנקם בשליח? ! יותר טוב לחזור אל הקדוש-ברוך-הוא. וזאת אנו מוצאים אצל דוד המלך, שגלה לתלמידיו, בשעה ששמעי בן גרא יצא וקלל, רצו התלמידים לכוות ראשו, אמר דוד (שמואל-ב טז, י): "מה לי ולכם בני צריה? ! ה' אמר לו קלל"; איננו מקלל מעצמו, אלא הקדוש-ברוך-הוא צוהו לקלל; כי כל מה שעובר על בני-אדם, זה רק ממנו יתברך. לכן, בני ובנותי היקרים! אם אתם סובלים יסורים משכנים, מקרובי משפחה, זהו רק ממנו יתברך, שרוצה לעוררכם

שֶׁתְּשׁוּבוּ בַּתְּשׁוּבָה אֵלָיו. עַל־כֵּן עֲזְבוּ אֶת כָּל הַשְּׁטִיּוֹת,
וְתַמְשִׁיכוּ עָלֵיכֶם אוֹר אֱלֹקֵי, וְלֹא תִרְצוּ שׁוּם רָצוֹן אֲחֵר
מִבְּלָעַדֵי רָצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאַף שֶׁבִּהְתַּחֲלָה יִהְיֶה קָשָׁה מְאֹד,
כִּי עַל־יְדֵי הַחֲטָאִים וְהָעוֹנוֹת אָדָם נִמְצָא בְּגִלוֹת גְּדוּלָּה,
וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֵף אֶחָד, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ
שֶׁהַכֹּל אֵלּוֹ הַקְּלָפוֹת וְהַמְשָׁחִיתִים שֶׁבָּרָא מִחֲמַת רַב
עוֹנוֹתָיו; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא — בּוֹרָא קְלָפוֹת
וּמְשָׁחִיתִים, שֶׁמְסַבְּבִים אוֹתוֹ, וְהֵם מְמָרְרִים לוֹ אֶת
הַחַיִּים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה קָּרָה לוֹ. וְרוֹאִים בֶּן־אָדָם, הִנֵּה
הוּא שָׂמַח וְהִנֵּה נוֹפֵל בְּדַפְאוֹן וּבְמִרְרוֹת, וְהוּא בֹעֲצָמוֹ
שׁוֹאֵל: מָה אֵרַע לִי שֶׁנִּפְלָתִי בְּדַפְאוֹן?! שְׂאֲנִי שָׁבוֹר?!
וּבִאֲמַת נִכְנָסוּ בּוֹ שָׂדִים וְרוּחוֹת, שֶׁנִּקְרָאִים 'קָטֵב מְרִירִי',
אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין תַּנְחוּמָא נִשְׂא כג; בַּמִּדְבָּר
רַבָּה יב, ג): לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ 'קָטֵב מְרִירִי'? שֶׁמְמָרֵר חַיָּיו
שֶׁל אָדָם; אִם אַתֶּם חָשִׁים עֲצָמְכֶם מִשְׁפָּלִים, אִם אַתֶּם
שְׂרוּיִים בְּדַפְאוֹן וּבִעֲצָבוֹת, זֶהוּ רַק מִחֲמַת עוֹנוֹתֵיכֶם.
וְאִם תְּשׁוּבוּ בַּתְּשׁוּבָה, תִּמְשֹׁךְ עָלֵיכֶם שְׂמִיחָה גְּדוּלָּה
מְאֹד. כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ נִמְצְאָת רַק שְׂמִיחָה, כִּי (דְּבָרֵי־הַיָּמִים
א טז, יז): "עַז וְחִדְוָה בְּמִקְוָמוֹ". לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי
הַיִּקְרִים! עֲשׂוּ מַה שֶׁתַּעֲשׂוּ, הִעֲקֹר תַּמְשִׁיכוּ עֲצָמְכֶם לֹאִין
סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא תִרְצוּ שׁוּם דָּבָר רַק אֱלֹקוֹת. וְזֶה
עֲקֹר שְׂלֵמוֹת חֲזָרָה בַּתְּשׁוּבָה — אִם כָּבֹר שׁוּם דָּבָר
בְּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבֵּר אֶתְכֶם, סִימָן שֶׁאַתֶּם בְּעָלִי

תשובה אמתיים. לזאת קחו עצמכם בידיכם בפרט בימי אלול הקדושים, שהם "ימי התשובה", ימי רצון, ותכף-ומיד כשאדם שב בתשובה, הכל משתנה לטובה, ומדביק עצמו באין סוף ברוך הוא; אשרי האדם שאינו מטעה את עצמו בזה העולם, ומתחזק וחוזר בתשובה, שאז ממשיך על עצמו את הקדוש-ברוך-הוא, ומתענג בזיו שכנת עזו יתברך, ומרגיש עצמו בעולם הזה כדגמת העולם הבא; אשרי לו ואשרי חלקו!

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!

כמה כללים בחזרה בתשובה

א. עקר התשובה זה ודוי דברים, כי על-ידי כל חטא שאדם חוטא, נכנסים העוונות בעצמותיו, והם שוברים אותו, וכשמתודה, יוצאים העוונות מהעצמות.

(לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ד')

ב. עקר התשובה — לזים ולשתק בשעה שאדם מחרף ומבזה אותך, אל תענה לו בשום פנים ואפן, ואז על-ידי-זה הדם שבחלל השמאלי יכנע.

(לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ו')

ג. עקר התשובה — שיזרק עצמו חזרה אליו יתברך, וידביק עצמו באין סוף ברוך הוא, שזה עקר החכמה לידע שכחי מה נגדו יתברך.

(לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לה)

ד. עקר התשובה — לשמר מאד על מחשבתו, שלא ירהר שום הרהור רע, כי מחשבות קדושות זה היצר טוב, ומחשבות רעות זה היצר הרע, ואי אפשר להתגבר על היצר הרע — רק על ידי קדשת המחשבה.

(לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן מט)

ה. עקר התשובה — לדבר הרבה בתורה ובתפלה, עד שיזדבק דמו לגמרי, ולא ירצה כבר שום מחלקת ומריבות, אלא ירצה רק את הקדוש ברוך הוא בעצמו מרב זכוך שזדבק דמיו, וזו שלמות התשובה.

(לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן עה)